

Motion till riksdagen 2019/20:2761

av **Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD)**

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Förslag till riksdagsbeslut.....	3
Tabeller.....	6
Den kristdemokratiska förvaltarskapsprincipen	8
Politiskt ansvar för miljön och klimatet	8
Öka möjligheterna för lokal miljöpolitik.....	8
En ansvarsfull offentlig upphandling.....	9
Vässa miljögarantin	9
Klimatpolitiken.....	10
Marshallplan för klimatet	11
Ett utvecklat system för handel med utsläppsrätter	11
Förbud mot utvinning av skiffergas.....	11
Vätgasproduktion i norra Sverige	12
Fossilfritt flyg	12
Industrins processutsläpp.....	12
Infångning och lagring av koldioxid.....	13
Snabbspår för strategiska klimatprojekt	13
Kritik mot regeringens klimatkliv	14
Giftfri vardag	14
Särskild hänsyn till barnen.....	14
Nanomaterial.....	15
Förbjud alla bisfenoler.....	15
PFAS.....	15
Standardisera allergimärkningen	16
Utred producentansvar för läkemedel.....	16
Levande hav.....	17
Stoppa övergödningen	17

Samarbete mellan kuststaterna	17
Förbud oljeborrning	18
Förebygg och bestraffa oljeutsläpp.....	18
Skydd för den biologiska mångfalden	18
Bekämpa skarven genom ökad jakt	18
Åtgärder mot vrak.....	19
Bottentrålning	19
Plaster i havet.....	19
Spökgarn	19
Återvinning av avfall och förpackningar.....	19
Stoppa mikroplasterna	20
Inför en internationell plastavgift	20
Vattnets kretslopp.....	21
Effektivare reningsverk	21
Låt viten tillfalla kommunen	21
Organiseringen av enskilda och allmänna avlopp	22
Miljökraven på enskilda avlopp.....	23
Reformerat strandskydd.....	24
Hårdare tag mot miljöbrott	25
Inkludera cigarettfimpar i skräpboten.....	25
Anslagsförändringar	26

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2020 inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av långsiktiga förutsättningar som stimulerar investeringar i gröna företag i utvecklingsfaser och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen så att rådigheten över fler styrmedel kan läggas på kommunal nivå och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ansvarsfull offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs en revidering av artikel 114 så att det framgår att en högre miljöambition i sig ska vara tillräckligt för att införa eller behålla strängare miljöregler i ett EU-land, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige fortsatt ska driva på för att EU ska vara ett klimatpolitiskt föredöme och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utfasning av subventioner av fossila bränslen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett förbud ska införas mot utvinning av skiffergas i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den gröna klimatfonden och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vätgasproduktion i norra Sverige och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättandet av ett statligt investeringsstöd och/eller lånegarantier för biojetproduktion och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en statlig utredning snarast bör genomföras om hur politiken kan medverka till tillkomsten av en marknad för investeringar i CCS och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett snabbspår för prövning av strategiska klimatprojekt och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en offentlig aktör som bedriver verksamhet för barn och gör en upphandling ska ha rätt att själv ange vilka miljö- och hälsokrav som ska gälla, såvida motparten inte kan bevisa att kraven är obefogade, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nanomaterial och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot alla typer av bisfenoler och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett förbud bör införas mot alla PFAS-ämnen förutom de ämnen där det kan visas att ämnenas miljö- och hälsoegenskaper är acceptabla och tillkännager detta för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att standardisera allergimärkningen och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör låta utreda producentansvaret för läkemedel och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förbud mot mikroplaster i kosmetiska produkter och hygienprodukter och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av samarbete mellan Östersjöns kuststater och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett system för överlåtbara utsläppsrätter för kväve och fosfor bör prövas i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska inleda storskalig syresättning av syrefattiga botten i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett förbud mot oljeborring ska införas i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja bötesbeloppen för oljeutsläpp i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att höja beredskapen för potentiella katastrofer i Östersjöområdet och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en bestämmelse bör införas om att all olja som transporteras till havs ska märkas med DNA så att det går att spåra från vilket fartyg ett oljeutsläpp skett, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla hamnar i Östersjön och Västerhavet bör ha mottagningsanordningar för barlastvatten och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska den svenska skarvpopulationen genom ökad jakt och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skarv även ska få jagas i anslutning till fågelns boplatser och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvaret för läckande vrak och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bottentrålning och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka inom EU för att förhindra spridning av skräp i haven och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om återvinning av avfall och förpackningar och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den nuvarande kostnadseffektiva insamlingen av tidningspapper ska få fortsätta och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett förbud mot avsiktligt tillsatt mikroplast i kemiska produkter och tillkännager detta för regeringen.

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en internationell återvinningsavgift på plast och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avloppsreningsverk ska utrustas med avancerade reningsmetoder som klarar av att reducera läkemedelsrester och andra föroreningar som inte reningsverken är kapabla till i nuvarande processer och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de viten som åläggs för brister i enskilda avlopp ska tillfalla kommunen i stället för staten och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att enskilda avlopp i samlad bebyggelse ska kunna föreläggas att uppgraderas så att de uppfyller miljö- och hälsokraven, utan att detta medför en skyldighet för kommunen att ordna kommunalt VA i bebyggelsen i fråga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som har ett enskilt avlopp som uppfyller gällande miljö- och hälsokrav i normalfallet inte ska påtvingas ett kommunalt avlopp samt att om detta ändå sker bör den ersättning som den enskilde får för att lösa in sitt enskilda avlopp beräknas utifrån en avskrivningstid på 20 år i stället för som i dag 10 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en enskild som redan har ett fungerande avlopp inte ska behöva betala någon anslutningsavgift till kommunen förrän avloppet verkligen har kopplats upp mot nätet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuner inte ska vara tvingade att ta över VA-ansvaret i samlad bebyggelse och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samverkan mellan fastighetsägare som alternativ på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om omvänd bevisbörda för myndigheter gentemot verksamhetsutövare som är privatpersoner då verksamheten utgörs av normal hushållsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljökraven på enskilda avlopp bör regleras genom en förordning och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om subventionering av statliga lånegarantier till fastighetsägare med begränsad ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om funktionskontroll av enskilda avlopp 12–24 månader efter installation och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en avloppsskatt inte ska införas och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett kraftfullt forsknings- och innovationsarbete inom va-sektorn och tillkännager detta för regeringen.

51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att huvudregeln ska vara att i glest befolkade områden är byggande tillåtet förutom i områden som pekas ut som skyddsvärda och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strandskydd som regel bör sträcka sig 50 meter från stranden om det inte finns särskilda skäl att ha en längre gräns och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att berörda markägare ska ges tillfälle att yttra sig innan beslut om utökat strandskydd fattas och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka flexibiliteten i LIS-regelverket och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en- och tvåbostadshus ska kunna uppföras i LIS-områden även utan närhet till befintlig bebyggelse och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nyanlagd våtmark inte ska kunna skapa ett strandskydd under den närmaste 30-årsperioden och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för allvarigare miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ökade resurser till utredning och lagföring av miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kriminalisering av att slänga enstaka cigarettfimpar och tillkännager detta för regeringen.

Tabeller

Anslagsförslag 2020 för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Tabell 1 Kristdemokraternas förslag till anslag för 2020 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

	Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
1:1	Naturvårdsverket	588 944	-25 000
1:2	Miljöövervakning m.m.	465 714	-80 000
1:3	Åtgärder för värdefull natur	1 115 035	-400 000
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	919 218	
1:5	Miljöforskning	93 825	
1:6	Kemikalieinspektionen	275 692	
1:7	Avgifter till Internationella organisationer	262 131	
1:8	Klimatbonus	1 760 000	
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	268 281	
1:10	Klimatanpassning	98 000	
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	1 389 565	-240 000

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	255 000	
1:13 Internationellt miljösamarbete	40 400	
1:14 Skydd av värdefull natur	875 500	
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	244 341	-12 000
1:16 Klimatinvesteringar	1 955 000	-1 155 000
1:17 Klimatpremier	170 000	-70 000
1:18 Stöd för gröna och trygga samhällen	50 000	-50 000
1:19 Industriklivet	600 000	-50 000
1:20 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	90 000	
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	98 129	
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	956 408	
<i>Nya anslag</i>		
Stöd till biojetproduktion		+50 000
Produktion av vätgas		+25 000
Utveckling av tekniker för infångning och lagring av koldioxid		+50 000
Snabbprövning av klimatprojekt		+20 000
Summa	12 571 183	-1 937 000

Tabell 2 Kristdemokraternas förslag till anslag för 2020 till 2022 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	2020	2021	2022
1:1 Naturvårdsverket	-25	-18	-18
1:2 Miljöövervakning m.m.	-80	-80	-80
1:3 Åtgärder för värdefull natur	-400	-400	-400
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	-240	-240	-240
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	-12	-12	-12
1:16 Klimatinvesteringar	-1 155	-1 135	-1 155
1:17 Klimatpremier	-70	-70	-70
1:18 Stöd för gröna och trygga samhällen	-50	-150	-200
1:19 Industriklivet	-50	-100	-200
<i>Nya anslag</i>			
Stöd till biojetproduktion	+50	+100	+100
Produktion av vätgas	+25	+50	+50
Utveckling av tekniker för infångning och lagring av koldioxid	+50	+100	+200
Snabbprövning av klimatprojekt	+20	+20	+20
Summa	-1 937	-1 935	-2 005

Den kristdemokratiska förvaltarskapsprincipen

Kristdemokraternas miljöpolitik grundar sig på förvaltarskapsprincipen. Människan har ett ansvar att förvalta de ändliga resurserna och naturvärdena. Vi som lever nu ska överlämna en jord som nästa generation kan ha som hem. Politiken ska därför, grundad på försiktighetsprincipen, utformas så att både det offentliga, våra företag, civilsamhället och enskilda ges förutsättningar att göra rätt, dvs. styra mot ett gott förvalterskap och en hållbar utveckling.

Miljöpolitiken är inte enbart en nationell angelägenhet då miljöproblemen inte stannar vid nationsgränserna. Det är därför ett måste att miljöfrågorna hanteras internationellt. Många problem kan lösas på EU-nivå medan andra frågor kräver globala beslut.

Kring de internationella klimatfrågorna råder i nuläget en stor blocköverskridande enighet i Sverige. Efter klimatmötet i Paris i slutet av 2016 har världens länder enats om att försöka hejda den globala uppvärmningen till max 2 grader, helst max 1,5 grader. Däremot behövs ytterligare åtgärder för att uppnå detta.

Politiskt ansvar för miljön och klimatet

Att ställa om vår livsstil för att minska utsläppen kan ha stor påverkan på enskildas och familjers vardagsliv. På miljöområdet krävs aktivt engagemang av oss alla. Det är politikens uppgift att få till stånd lösningar och en fungerande infrastruktur för exempelvis en effektiv materialåtervinning, men i slutändan avgörs framgången i ett sådant system av människors vilja och motivation att medverka. Därför krävs att de beslut som fattas är väl underbyggda av forskning och att sambanden på ett trovärdigt sätt kan förklaras för dem som berörs.

I miljö- och klimatpolitiken är det angeläget med en bred politisk samsyn om de övergripande miljöpolitiska målen som håller över tid. Självklart behöver de politiska målen och ambitionerna vässas i takt med att forskningen gör framsteg och samhällsutmaningarna växlar. Men för en hållbar miljö- och klimatpolitik behövs en sorts grundläggande långsiktig riktning, som inte riskerar att förändras dramatiskt vid varje riksdagsval. Detta behövs inte minst för att säkra investeringar som gynnar en klimativänlig utveckling. Stora och små företag måste våga göra även dyra – men långsiktigt lönsamma och för miljön nödvändiga – investeringar i den egna verksamheten. Det kan handla om exempelvis energieffektivisering eller andra miljöanpassningar. För att detta ska ske behöver det finnas ett relativt stort mått av förutsägbarhet att bygga kalkylerna på. Miljöskatter och andra regler bör utformas på ett så teknik neutralt sätt som möjligt, eftersom utvecklingen hela tiden går framåt och det är svårt att i dag förutspå vilken energiteknik eller byggnadsteknik eller vilka drivmedel som är aktuella om fem eller tio år.

Öka möjligheterna för lokal miljöpolitik

Miljöutmaningarna ser väldigt olika ut lokalt och regionalt. När man på vissa håll kämpar med höga utsläpp i luften från tät trafik och trängsel på gatorna, kan markutsläpp från gammal industrimark eller alltför många enskilda avlopp i dåligt skick vara de största problemen någon annanstans. Att Sverige har en varierad natur och växlande karaktär i olika landsändar är en rikedom att ta till vara. Det innebär också att en enskild miljöpolitisk reform sällan slår lika väl ut överallt i vårt land.

Den kristdemokratiska subsidiaritetsprincipen bör tillämpas även på det miljöpolitiska området, och ansvaret för fler åtgärder fördelas på ett ändamålsenligt sätt. Sveriges kommuner har olika förutsättningar och det är viktigt att statliga initiativ, styrmedel och skatter inte missgynnar någon del av landet. Ett sätt att undvika detta kan vara att ge rådgivningen över fler styrmedel till kommunal nivå och på så sätt möjliggöra för kommuner att själva genomföra åtgärder som bäst passar deras geografiska förutsättningar. Det skulle möjliggöra för fler kommuner att på ett bättre sätt möta de utmaningar som just de står inför. Det kan till exempel röra trafikpolitiska bestämmelser såsom möjligheten att besluta om hur man i kommunen disponerar intäkter från trängselavgifter i de fall kommunen själv är väghållare. En segdragen fråga är att kommuner i dag inte har rätt att reservera p-platser enbart för miljöbilar eller ge dessa nedsatt parkeringsavgift. Kommuner bör även ges möjligheten att inom vissa ramar införa särskilda miljözoner där luften är som sämst. Utformningen av miljözoner kan ske på olika sätt och måste anpassas lokalt. När det gäller tunga fordon bör miljözonskriterierna vara standardiserade inom EU.

Kommuner och regioner bör ges stor frihet för att kunna erbjuda nya tjänster eller organisatoriska lösningar för att påskynda omställningsarbetet. Lagstiftningen bör ses över och hinder tas bort för att möjliggöra detta.

En ansvarsfull offentlig upphandling

Den offentliga sektorn har en stor möjlighet att påverka utsläppen av koldioxid och miljögifter via upphandlingen av såväl tjänster som varor, inte minst av livsmedel. Genom en offentlig upphandling som drivs av värden om hållbarhet och bygger på en grundlig livscykelanalys gynnas såväl klimatet som produktkvaliteten. I den offentliga upphandlingen bör hänsyn tas till faktorer som miljö- och klimatpåverkan. Det bör också beaktas att kortare transporter minskar den negativa miljöpåverkan. Detta talar för en ökad andel närproducerat. Därför bör kriterierna i möjligaste mån utformas så att lokala företag kan delta i upphandlingen.

Vässa miljögarantin

Kristdemokraterna vill att EU:s regelverk ska ge enskilda medlemsländer större möjligheter att införa strängare regler av miljöskäl i syfte att gå före i miljöpolitiken.

Den möjlighet som i dag finns, för ett enskilt EU-land, är den så kallade miljögarantin, som återfinns i artikel 114 i Lissabonfördraget. Miljögarantin ger en möjlighet för ett EU-land att behålla eller införa hårdare krav än vad den gemensamma miljölagstiftningen kräver. Det är EU-kommissionen som avgör om lagstiftningen ska tillåtas. I kommissionens bedömning ingår att avgöra huruvida lagen utgör ett dolt handelshinder eller bryter mot den inre marknaden på något annat sätt. I dag krävs det att medlemsstaten i fråga har särskilda förhållanden som motiverar strängare regler än de gemensamma reglerna.

I praktiken tolkar EU-kommissionen och EU-domstolen miljögarantin mycket strikt. Exempelvis har man tvingat Danmark att ta bort förbud mot de hälsofarliga tillsatserna nitrit, nitrat och sulfat i korv. Kristdemokraterna anser att en högre politisk ambition att skydda miljön eller människors hälsa i sig bör vara skäl för att godkänna strängare regler i ett medlemsland. Därför behövs en revidering av artikel 114 så att det framgår att

en högre miljöambition i sig ska vara tillräckligt för att införa eller behålla strängare miljöregler i ett EU-land. Detta bör ges regeringen till känna.

Klimatpolitiken

Klimatutmaningen är i högsta grad global, och utöver ansvarsfulla nationella åtaganden för minskade utsläpp krävs gemensamma kraftanstängningar internationellt. Genom att visa att det går att kombinera låga utsläpp med god ekonomisk utveckling kan Sverige bidra till att slå hål på den internationellt sett alltför förhärskande myten om motsatsen.

Klimatförändringarna är vår tids största utmaning och kräver såväl regionala och nationella som globala lösningar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Det europeiska beroendet av rysk gas bidrar till utsläpp av koldioxid och instabilitet. Flera EU-länder har inte ställt om från kolberoende medan andra har ökat sitt beroende av fossila källor genom att stänga ner kärnkraft eller investera för lite i förnybara källor. Sverige ska fortsätta att driva på för att EU ska vara ett klimat- och miljöpolitiskt föredöme globalt.

Sverige har i dag mycket låga koldioxidutsläpp från energiförbrukning, det vill säga de utsläpp som kommer från el- och värmeanvändning i industri och hushåll. Detta beror på att en så stor del av den svenska industrins elförsörjning kommer från kärnkraft och vattenkraft. I transportsektorn har utsläppen från vägtrafiken minskat med 10 procent sedan 1990. Det kvarstår dock utmaningar med att kraftigt minska utsläppen av koldioxid, partiklar och andra miljögifter. Därför krävs politiska initiativ för att minska utsläppen från trafiken.

I glesbygden och på landet är det ofta svårt att få vardagen att gå ihop utan bil, men de som bor i städerna kan ofta minska sitt bilresande relativt enkelt. Även med klimatneutrala bränslen innebär bilåkande en relativt ineffektiv användning av energi, oavsett energins ursprung. En effektiv samhällsplanering har förstås stor betydelse, som till exempel en smart kollektivtrafik och incitament för mer gång- och cykeltrafik men också utveckling av ny teknik och bredbandskapacitet som möjliggör arbete på distans i större utsträckning. Cykling har stor utvecklingspotential med goda miljö- och climateffekter såväl som hälsoeffekter. Cykeln måste på ett tydligare sätt ses som ett eget trafikslag och prioriteras högre i stadsplanering och infrastrukturinvesteringar. Det har visat sig att när så sker så ökar också cyklingen markant.

Utsläppen från tunga och lätta lastbilar har minskat de senaste åren, tack vare ökad användning av biobränsle. Det är en välkommen utveckling, då den tunga vägtrafiken är en stor källa till koldioxidutsläpp. En ytterligare ökad andel förnybara drivmedel är önskvärd och därför vill vi stimulera investeringar i produktion och distribution av sådana drivmedel. För att investeringarna ska komma till stånd behövs långsiktiga spelregler på marknaden, vilket förutsätter att de styrmedel som används är i harmoni med EU:s regelverk. Vi förordar därför ett system med kvotplikt för drivmedel till tunga fordon. Kvotplikten innebär att varje distributör av tunga fordonsbränslen måste se till att en viss andel av de bränslen de säljer är förnybara. Det framgångsrika systemet med elcertifikat kan fungera som förebild. Samtidigt ska drivmedlen uppfylla högt ställda krav på annan miljö- och hälsopåverkan. Den offentliga sektorn har en viktig roll som normerande för åkeribranschen och bussbranschen. Vid upphandlingar ska det anges vilken miljöprestan-

da som ska uppnås, snarare än vilken typ av fordon eller bränsle som ska användas. Uppföljningen av kraven behöver också förbättras.

Marshallplan för klimatet

Redan 2009 lovade de rika länderna att, från och med 2020, mobilisera 100 miljarder USD årligen i stöd till fattiga länders klimatarbete. Den gröna klimatfonden (GCF) bildades vid klimatmötet i Cancún 2010. Syftet med fonden var att fram till år 2020 samla in 100 miljarder USD som ska användas för klimatanpassning i de länder som drabbas hårdast av klimatförändringarna. Den gröna klimatfonden startades för att hjälpa utvecklingsländer att utvecklas på ett hållbart sätt. Av fondens medel ska 50 procent användas för anpassningsåtgärder och 50 procent till åtgärder för utsläppsminskning. Minst 50 procent av andelen som går till anpassningsåtgärder ska gå till små ö-stater, de minst utvecklade länderna och Afrika, och resten till övriga utvecklingsländer.

Den budget som utarbetades av Kristdemokraterna och Moderaterna och som riksdagen beslutade om i december 2018 innehöll 1 miljard extra i klimatbistånd. Det ökade klimatbiståndet skulle användas dels till den gröna klimatfonden GCF, dels till Sidas insatser inom miljö- och klimatområdet i Afrika, Asien, Latinamerika, Östeuropa, Västra Balkan och Turkiet. Satsningen väntas stärka ländernas kapacitet och förmåga att genomföra nationella åtaganden under Parisavtalet.

I regeringens budgetproposition har 600 miljoner kronor avsatts till GCF. Kristdemokraterna föreslår att Sveriges bidrag till den gröna klimatfonden GCF ska utökas med 1 miljard kronor årligen i förhållande till regeringens förslag. Detta finansieras inom utgiftsområde 7.

Ett utvecklat system för handel med utsläppsrätter

Koldioxidskatt på fossila bränslen och ett utvecklat utsläppshandelssystem inom EU är effektiva styrmedel för minskade utsläpp och ett bättre klimat. EU:s mål för minskade utsläpp och energieffektivisering spelar en central roll i arbetet mot miljöförstöring och klimatförändring. Kristdemokraterna har länge varit pådrivande för att utveckla handeln inom EU med utsläppsrätter (ETS) som är ett kostnadseffektivt verktyg för att nå klimatmål. Systemet omfattar i dag industrisektorn och energiproduktion, som tillsammans står för omkring 45 procent av utsläppen inom EU. Vi anser att handelssystemet med utsläppsrätter successivt bör utvidgas till att omfatta även övriga transportsektorn samt andra samhällssektorer med stora utsläpp som ännu inte deltar i systemet, exempelvis hushåll, jordbruk och icke-industriellt näringsliv.

Förbud mot utvinning av skiffergas

Utvinning av skiffergas innebär stora miljörisker och bidrar till klimatförändringen.

Miljöriskerna vid utvinning av skiffergas är stora och de kemikalier som används är mycket giftiga även i små mängder. För kringboende och allmänhet kan konsekvenserna bli förödande. Vissa länder, exempelvis Frankrike och Bulgarien, har beslutat att helt skrinlägga alla planer på utvinning av skiffergas. Kristdemokraterna föreslår att utvinning av skiffergas ska vara förbjudet i Sverige. I dagsläget förekommer ingen utvinning av skiffergas i Sverige.

Utvinnningen av skiffergas i USA har påverkat den globala prisbilden i fråga om fossil energi. Inflödet av naturgas på en marknad som tidigare har haft höga priser på både olja och naturgas har inneburit ett prisfall för fossil energi. Detta försämrar möjligheterna för förnybar och klimatneutral energi. Skiffergasen är därmed ett stickspår som cementerar fossila strukturer.

Vätgasproduktion i norra Sverige

I delar av landet där det inte är realistiskt att bygga ut elnät för försörjning av tunga väg- eller järnvägstransporter, är vätgas ett bra alternativ. Vätgas produceras lämpligen med hjälp av klimatneutral el. En vätgastank kan i viss mån ses som en smidigare form av batteri. Vi föreslår att möjligheterna utreds för att starta storskalig vätgasproduktion i norra Sverige för att driva tåg på Inlandsbanan (som i dag trafikeras av dieseltåg) samt bränslecellsdrivna tunga vägfordon som verkar på sträckor långt ifrån elektrifierade sträckor. För detta ändamål avsätter Kristdemokraterna 25 miljoner 2020 och 50 miljoner årligen 2021–2022.

Fossilfritt flyg

Flyget står för en liten men växande del av klimatpåverkan. Det har också visat sig svårt att finna koldioxidneutrala alternativ till dagens flygbränsle. På kortare sträckor kan elflyg användas. På längre sträckor är troligtvis biobränsle, så kallad biojet, mest aktuellt. För att snabbt öka biojetproduktionen behöver vi fler godkända processer (produktionsvägar) och fler råvaror att göra biojet av. I dag finns det fem möjliga produktionsvägar till biojet men endast en är i praktiken fullt kommersialiserad, nämligen HEFA (Hydroprocessed Esters and Fatty Acids), vilket oftast är vegetabiliska oljerester, t.ex. frityrolja. Ökad lokal produktion av biojet är lönsamt för svensk industri samt viktigt för stärkt krisberedskap, landsbygdsutveckling och regional tillväxt. I Sverige kan vi använda lokala råvaror, t.ex. rester från skogsbruk. För att få fart på produktionen föreslår Kristdemokraterna att ett statligt investeringsstöd och/eller lånegarantier för biojetproduktion införs. För detta avsätter vi 50 miljoner kronor 2020 och 100 miljoner årligen 2021–2022.

På förslag av Moderaterna och Kristdemokraterna beslutade riksdagen i december 2018 att utöka stödet till miljöforskning med 100 miljoner kronor för att exempelvis stimulera forskning om biobränslen för flyget. Regeringen föreslår nu att denna satsning slopas. Kristdemokraterna föreslår i stället att ett särskilt anslag inrättas inom utgiftsområde 22 för forskning om miljövänligt flyg. För detta avsätter Kristdemokraterna 100 miljoner kronor årligen.

Industrins processutsläpp

Arbetet med att fasa ut processutsläppen inom industrin behöver fortsätta. Ett bra exempel på framåtsyftande teknik är det s.k. Hybrit-projektet som har fått delfinansiering från Energimyndigheten genom anslaget för Industriklivet. Kristdemokraterna föreslår att det statliga stödet utökas i syfte att minska de processrelaterade utsläppen från svensk industri. Kristdemokraterna föreslår att Industriklivet utökas med 250 miljoner 2020, med 200 miljoner 2021 och med 100 miljoner 2022. Därmed föreslår vi

en något lägre ökning än vad regeringen föreslår. I stället föreslår Kristdemokraterna att ett särskilt anslag inrättas för infångning och lagring av koldioxid.

Infångning och lagring av koldioxid

I Sverige finns inga bergsformationer eller havsdjup som är lämpliga för koldioxidlagring. I Nordsjön och i Norska havet finns däremot lämpliga områden. De identifierade 18 bäst lämpade lagringsplatserna för koldioxid inom Norden har tillsammans en teoretisk lagringskapacitet som uppgår till mer än 86 gigaton¹. Med dagens utsläppstakt motsvarar denna lagringskapacitet 564 år av de nuvarande årliga koldioxidutsläpp som sker inom den nordiska regionen.

Förutom enstaka projektstöd finns det i dag få incitament till att investera i koldioxidinfångning i Sverige. Forskningen och utvecklingen i fråga om sådan teknik är också sparsam.

I dag släpper svenska biokraftverk ut cirka 30 megaton CO₂ årligen. Detta innebär en stor potential för att dra ut koldioxid ur atmosfären. Växande träd och andra grödor binder kol. När dessa förbränns i biokraftverk bildas CO₂ som då kan fångas in och lagras. Nettoeffekten blir att koldioxid tas bort ur atmosfären. Att Sverige har en så stor andel energi från biobränslen talar för att Sverige ska prioritera teknik för infångning och lagring av CO₂. Därigenom kan vi nyttja detta förnybara bränsle och samtidigt bidra till nettoupptag ur atmosfären.

Det saknas emellertid en övergripande nationell strategi för att utveckla koldioxidinfångning. En sådan strategi skulle kunna innehålla statligt stöd till grundforskning samt olika åtgärder för att skapa en marknad, för att både låta företag i konkurrens få avsättning för teknikinvesteringar och skapa incitament för att ständigt förbättra tekniken. För att starta ett projekt med syftet att fånga in koldioxid behöver även lagrings- och transportmöjligheter finnas. Kristdemokraterna föreslår att en statlig utredning snarast ska genomföras i fråga om hur politiken kan medverka till tillkomsten av en marknad för investeringar i CCS.

Kristdemokraterna anser att ett särskilt anslag inom utgiftsområde 20 bör inrättas för statligt stöd till utveckling av tekniker för CCS. För detta ändamål avsätter Kristdemokraterna 50 miljoner 2020, 100 miljoner 2021 och 200 miljoner 2022.

Snabbspår för strategiska klimatprojekt

I dag fördröjs viktiga strategiska investeringar i ny klimatvänlig produktion på grund av de långa tillståndsprocesserna. Ett tillståndsärende kan gå genom länsstyrelsen, mark- och miljödomstolen, Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen. Detta kan ta flera år, år som kan vara oerhört värdefulla för en investerare som vill ligga i den globala framkanten i strävan efter hållbara lösningar på exempelvis våra energi- och transportbehov. Under riksmötet 2017/18 tillkännagav riksdagen (MJU22) att regeringen skulle förbättra tillståndsprocesserna och eventuellt utarbeta ett snabbspår för företag som syftar till att åstadkomma betydande minskningar av de egna utsläppen. Två år senare har regeringen ännu inte återkommit med sådana förslag.

¹ Ratio: *Working Paper. No 309: Förutsättningar för storskaligt infångande av koldioxid* (2019).

Vi föreslår därför att det för strategiska klimatrelaterade projekt införs ett snabbspår. En ansökan ska först skickas till regeringen, som inom 60 dagar ska avgöra om det rör sig om ett strategiskt klimatprojekt och vilken instans i kedjan som ska avgöra ärendet och hänvisa ansökan dit. Den valda instansen ska sedan inom 10 månader fälla ett slutligt avgörande som inte ska kunna överklagas. Därigenom ska en tillståndsprocess för dessa ärenden ta max 12 månader. Exempel på strategiska klimatprojekt skulle kunna vara fabriker för biobränsleframställning och klimatneutral stålproduktion.

För att säkerställa att processen ska kunna genomföras som föreslås, bör ett särskilt anslag inrättas för snabbprövning av klimatomställningsprojekt. För detta anslår Kristdemokraterna 20 miljoner årligen.

Kritik mot regeringens klimatkliv

Regeringen föreslår en kraftig ökning av det ekonomiska anslaget till utgiftsområde 20. Nyttan av de olika satsningarna kan dock ifrågasättas. Redan då dessa förslag lanserades i budgetpropositionen för 2018 mötte de kraftig kritik. Konjunkturinstitutet (KI) tillhör dem som instämt i kritiken. I flera fall harmonierar förslagen dåligt med EU:s politik på respektive område, och inte sällan motverkas de effekter som uppstår i Sverige av effekter i övriga medlemsstater. Nedan berörs några av dessa satsningar som Kristdemokraterna avvisar.

Konjunkturinstitutet har påtalat allvarliga brister i utformningen av tidigare investeringsstöd, inte minst på grund av bristande kostnadseffektivitet och additionalitet. Visserligen konstaterar KI att Klimatklivet kan tidigarelägga verksamma åtgärder, men det kan även innebära kostsamma satsningar på åtgärder vilka sannolikt ändå skulle genomföras.

Kristdemokraterna motsatte sig redan för två år sedan genomförandet av Klimatklivet och är fortsatt kritiskt. Därför säger Kristdemokraterna nej till regeringens förslag om att utöka Klimatklivet.

Giftfri vardag

Särskild hänsyn till barnen

Våra barn är extra känsliga för kemikalier och därför ska de politiska besluten ta hänsyn till detta och syfta till att skydda barn och unga. Det är redan i dag möjligt för en fristående huvudman att driva en förskola eller skola med giftfri profil. Detta bör vara möjligt även för en offentlig huvudman. Kristdemokraterna föreslår därför att när en offentlig aktör som bedriver verksamhet för barn gör en upphandling ska den ha rätt att själv ange vilka miljö- och hälsokrav som ska gälla, såvida motparten inte kan bevisa att kraven är obefogade. Detta skulle gälla alltifrån leksaker och nappflaskor till mat och dryck som i första hand konsumeras av barn i verksamheterna.

Förslaget möjliggör för offentliga aktörer att vara drivande i miljöutvecklingen. Det påpekas ibland att Kalifornien inte skulle ha kunnat vara pådrivande i miljöutvecklingen om staten varit medlem i EU i stället för i USA. Med detta förslag ökar möjligheterna även för EU-medlemsländernas offentliga aktörer att vara pådrivande.

Nanomaterial

Nanopartiklar har många användningsområden men vi vet fortfarande lite om hur människa och miljö utsätts för materialet vars risk, spridning och exponering inte är tillräckligt känd. Den lagstiftning som finns är undermålig. I Reachlagstiftningen finns en gräns som säger att all import eller tillverkning av kemiska ämnen över ett ton per år och tillverkare måste registreras. Eftersom nanomaterial ofta används eller importeras i mycket små mängder riskerar de att falla under strecket för detta krav, vilket gör att den nuvarande lagstiftningen inte helt kan generera den information som behövs för att bedöma risker och vid behov vidta åtgärder.

Kristdemokraterna delar regeringens bedömning att det finns ett stort behov av att anpassa lagstiftningen inom EU och säkerställa att etappmålet om nanopartiklar och nanomaterial uppnås. Det är därför bekymmersamt att kommissionen inte har föreslagit några ändringar i den riktningen.

EU-kommissionen anser att Reach är rätt forum för att hantera risker med nano och att det räcker med att ändra i bilagor och vägledningsdokument för att Reach fullt ut ska vara bli tillämpligt på nanomaterial. Kristdemokraterna anser att kommissionen även ska utreda andra sätt att garantera en säker hantering av nanomaterial, exempelvis en kompletterande lagstiftning för nano. Regeringen bör verka för detta inom EU. Detta bör ges regeringen till känna.

Förbjud alla bisfenoler

Bisfenol A är ett ämne med omfattande användning i samhället. Ämnet har flera hälso- och miljöfarliga egenskaper. Ämnet misstänks kunna ge skadliga effekter på fortplantningsförmågan. Studier har visat att bisfenol A är hormonstörande vid låga doser.

Sedan tidigare råder inom EU förbud mot bisfenol A i nappflaskor och barnmatsförpackningar. Även andra typer av bisfenoler är dock skadliga. Debatten om bisfenol A har medfört att varianter av fenol, kallade bisfenol B, bisfenol F och bisfenol S, har dykt upp på marknaden för kassakvitton. Den enda tillverkaren av kassakvitton i Sverige har i ett yttrande till regeringen framhållit att om ett förbud mot bisfenol A införs så bör detta omfatta alla typer av bisfenoler. Dessa uppges ha samma verkan som bisfenol A men kan vara svårare att bryta ner.

Sedan december 2015 har EU-kommissionen, med stöd av EU:s leksaksdirektiv, infört haltgränser för bisfenol A i leksaker för barn under tre år och leksaker som är avsedda att stoppas i munnen. Detta är ett steg i rätt riktning men det är dags att gå vidare och förbjuda alla former av bisfenoler. Detta bör ges regeringen till känna.

PFAS

Många dricksvattentäkter i Sverige är förorenade med långlivade och giftiga per- och polyfluorerade kemikalier som går under samlingsnamnet PFAS. Dricksvattentäkterna för så mycket som 3,5 miljoner invånare i vårt land kan vara förorenade av PFAS. Olika PFAS-föreningar förekommer i ett antal tillämpningar, däribland brandsläckningsskum, samt inom olika industriella processer. I dag är endast en av PFAS-föreningarna förbjuden, nämligen PFOS. Men även många av de andra PFAS-föreningarna har liknande miljö- och hälsoegenskaper. Därför är det angeläget med ett helhetsgrepp om denna

kemikaliegrupp. Kristdemokraterna föreslår ett förbud mot alla PFAS-ämnen, förutom de ämnen där det kan visas att ämnets miljö- och hälsoegenskaper är acceptabla.

Standardisera allergimärkningen

Miljömärkning och allergimärkning är viktiga verktyg för att konsumenterna ska kunna göra kloka val av produkter. Men det finns en fragmentering bland märkningen som kan leda till förvirring och en brist på samstämmighet kring behörighetskriterierna. Kristdemokraterna vill uppmuntra konsolidering och standardisering kring märkning av produkter. Vi vill även se en öppnare dialog mellan företag och konsumenterna och ett bättre samarbete mellan intressenter.

Utred producentansvar för läkemedel

Kristdemokraterna föreslår att en utredning genomförs av hur ett producentansvar för läkemedlens negativa miljöpåverkan ska utformas.

Redan i dag tillämpas systemet med producentansvar för en rad andra produkter: förpackningar av olika material, tidningar, el-skrot, batterier osv. Läkemedel och rester av läkemedel i vårt avloppsvatten gör att extra rening krävs vid reningsverken och många gånger räcker det inte för att helt reducera miljögifterna. Det är rimligt att läkemedelsbranschen, liksom andra branscher med miljöfarliga ämnen, tar ett producentansvar och täcker miljökostnaden för att gifter läcker ut via avloppsnätet eller i dagvattnet från produktionen.

Läkemedelslagstiftningen kräver att läkemedelsföretagen dokumenterar potentiella miljöeffekter från läkemedelsprodukter i samband med godkännandet av nya läkemedel. Detta har gällt inom EU sedan 1995. 2004 togs i samarbete mellan Läkemedelsindustriföreningen (LIF), Apoteket AB, Läkemedelsverket, Stockholms läns landsting och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ett klassificeringssystem för läkemedelssubstanser fram som finns tillgängligt på Fass.se. Dokumenten uppdateras vart tredje år och dokument för nya substanser och substanser som tidigare har saknat miljödokument tillkommer.

Farmaceuterna har en nyckelroll när det gäller att upplysa patienterna om de läkemedel som har en särskilt negativ påverkan på miljön. Kristdemokraterna har föreslagit att det ska införas ett farmaceutsortiment – en ny nivå av läkemedelsklassning som gör fler läkemedel receptfria under förutsättning att de säljs bakom disk och tillsammans med konsultation av farmaceut. Sortimentet kan innefatta läkemedel vid lindrigare och okomplicerade åkommor eller tillstånd, exempelvis salvor vid ögoninflammation och eksem, potensläkemedel eller högre styrkor av läkemedel som i dag är receptfria endast i lägre styrkor. Vi anser att farmaceutsortimentet även skulle kunna inkludera läkemedel som har stor miljöpåverkan. Farmaceuterna ges då möjlighet att informera om hur läkemedlet ska hanteras för att minimera den negativa effekten på miljön.

De största effekterna av läkemedel sker vid användning då rester utsöndras med urin och avföring. Att våra reningsverk förmår att rena avloppsvatten från dessa rester är därför mycket centralt för att minska de skadliga miljöeffekterna. I april 2017 redovisade Naturvårdsverket ett regeringsuppdrag om reningsmetoder för läkemedelsrester².

² <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6766-3.pdf?pid=20525>.

Naturvårdsverket konstaterar i rapporten att det finns ett behov av att införa avancerad rening av läkemedelsrester i avloppsvatten. Sådan rening skulle även medföra rening av andra oönskade ämnen.

Det finns särskilda risker för negativa miljöeffekter vid tillverkning av läkemedel om denna sker på platser där krav och kontroller inte är tillräckligt reglerade. För att komma till rätta med detta behövs åtgärder som ställer ytterligare krav på produktionen. Eftersom det finns ett väl utvecklat samarbete inom Europa för godkännande av läkemedel bör det även vara på denna nivå dessa krav ställs.

Ytterligare en åtgärd, som behöver göras för att minska miljörisker av läkemedel, är att undvika onödiga kasseringar av läkemedel. I dag bedöms att ca 75 procent av samtliga överblivna läkemedel återlämnas till apoteken för destruktionsbehandling. I en internationell jämförelse är detta en hög andel men den behöver bli betydligt högre. När det gäller burkar och PET-flaskor når vi upp till 90 procent i retur. Den ambitionsnivån bör kunna nås även för läkemedel inom en femårsperiod.

Redan i dag finns ett producentansvar för läkemedel, som innebär att en producent utan ersättning ska ta hand om avfall som består av bl.a. överblivna läkemedel.

Levande hav

Stoppa övergödningen

Trots att utsläppen av fosfor och kväve till Östersjön nådde sitt maximum omkring 1980 fortsätter innanhavet att plågas av övergödningens problem. De återkommande algbloomingar som drabbar Östersjön sommartid är ett av tecknen på att Östersjön inte mår bra. 15 procent av Östersjöns botten betraktas som död i den bemärkelsen att bara bakterier överlever där. Närmare 30 procent av havsbotten i Östersjön lider av allvarlig syrebrist.

Den främsta orsaken är övergödning från avlopp och jordbruk och den största delen av föroreningarna i Östersjön kommer via floderna. 90 miljoner människor lever inom Östersjöns avrinningsområde. Det är viktigt att utvecklingen av jordbruket kring Östersjön sker med stor hänsyn till miljön.

Kristdemokraterna ser ekonomiska styrmedel som ett användbart instrument i miljöpolitiken. Vi föreslår därför att ett system med överlåtelsebara utsläppsrätter för kväve och fosfor ska prövas i Östersjön.

Samarbete mellan kuststaterna

Kristdemokraterna vill att Sverige går i täten för ett gemensamt ansvarstagande för Östersjöns miljö. Östersjön är ett världsunikt bräckvattenhav med ett särskilt ekosystem. Oregelbundna variationer i saltvatteninflödet medför instabila villkor för arterna. Den långsamma vattenomsättningen i Östersjön gör att gifter och andra kemikalier inte rinner ut ur innanhavet i någon större omfattning, utan stannar kvar och anrikas. Dessa omständigheter gör att det är motiverat att ta särskilda hänsyn till Östersjöns miljö och djurliv.

För att hantera Östersjöns miljöutmaningar är det nödvändigt med ett nära samarbete mellan kuststaterna. Dessa bör solidariskt finansiera sådana kostnadseffektiva miljöåtgär-

der som gynnar Östersjöns gemensamma miljö. Det är mycket viktigt att EU:s ramdirektiv för vatten genomförs i alla Östersjöländer och att Ryssland tydligt involveras i detta arbete. Alla berörda länder bör också intensifiera arbetet med att identifiera och sanera källor till dioxin, kadmium och PCB; dessa gifter skadar allvarligt Östersjöns djurliv.

Förbud oljeborrning

Flera östersjöstater utvinner eller prospekterar i dag olja i Östersjön, dock ej Sverige. En oljeolycka i det känsliga innanhav som Östersjön utgör skulle få särskilt allvarliga miljökonsekvenser och utgör ett hot även mot Sveriges kuster och havsmiljö. Sveriges regering bör verka inom EU och Östersjöorganisationen Helcom för att uppnå ett förbud mot oljeutvinning i Östersjön.

Förebygg och bestraffa oljeutsläpp

Östersjön är ett särskilt känsligt havsområde. Samtidigt utgör innanhavet en viktig transportled för bland annat oljetransporter. Oljeutsläppen fortsätter att vålla problem i Östersjön och det är viktigt att skapa tydliga incitament för att undvika oljeutsläpp. Därför bör bötesbeloppen för utsläpp av olja i Östersjön höjas. Beredskapen för potentiella katastrofer i Östersjöområdet bör höjas. Då kan vi minimera eventuella skadeverkningar. En bestämmelse bör införas om att all olja som transporteras till havs ska märkas med DNA så att det går att spåra från vilket fartyg ett oljeutsläpp skett.

Skydd för den biologiska mångfalden

Främmande organismer som följer med i fartygens barlastvatten från andra hav innebär ett hot mot den biologiska mångfalden i Östersjön. Dessa invasiva arter kan föröka sig okontrollerat och tränga undan inhemska arter. Därför bör alla hamnar i Östersjön och Västerhavet ha mottagningsanordningar för barlastvatten så att detta ej släpps ut i havet.

Bekämpa skarven genom ökad jakt

På flera håll i de svenska skärgårdarna har övriga sjöfåglar trängts tillbaka samtidigt som mellanskarven har brett ut sig. Yrkesfiskarna har fått se sina fiskfångster minska.

Skarven har visat sig mycket livskraftig vid de svenska kusterna. Kristdemokraterna anser att mellanskarvens antal behöver decimeras betydligt. Även en bråkdel av nuvarande svenska skarvpopulation skulle sannolikt innebära att arten har god bevarandestatus.

Skarvarnas antal bör främst begränsas genom ökad jakt. Tyvärr sätter EU:s fågeldirektiv upp hinder för detta. Kristdemokraterna föreslår därför att fågeldirektivet uppgraderas så att skarven förs upp på listan över jaktbara arter. Då blir det möjligt för Sverige att besluta om allmän jakt på skarv. I nuläget är endast skydds jakt på skarv möjlig. Som andrahandsalternativ bör andra legala vägar för att utöka jakten på skarv undersökas.

Jakt på skarv får i dag inte bedrivas närmare än 300 meter från en känd boplats för skarv. Denna begränsning i jakten bör avskaffas.

Åtgärder mot vrak

Utefter de svenska kusterna finns många förlista vrak. Många läcker olja, vilket skadar miljön. Flera vrak har också kemiska stridsmedel ombord och utgör ett arbetsmiljöhot mot yrkesfiskarna. För de flesta vrak som utgör potentiella miljöhot är det svårt att identifiera en ansvarig fartygsägare. Det finns för närvarande ingen myndighet i Sverige som har det övergripande ansvaret för läckande vrak. En departementsskrivelse (Ds 2015:16) har föreslagit lagändringar för att tydliggöra ansvaret men ännu har det inte resulterat i ny lagstiftning. Det är angeläget att sjölagen ändras så att ansvaret för läckande vrak tydliggörs. I december 2017 utfärdade regeringen en förordning om vrak med kompletterande bestämmelser till sjölagen. Detta är positivt men inte tillräckligt eftersom förordningen inte berör äldre vrak utan tydliga ägare.

Det är angeläget att saneringen av vraken kommer igång. Därför stöder Kristdemokraterna regeringens förslag om att avsätta 65 miljoner kronor årligen för detta ändamål.

Bottentrålning

Trålning kan behöva begränsas av hänsyn till havsbottnarna. Om bottentrålning ska påbörjas inom områden där bottentrålning inte har förekommit i närtid bör en prövning av miljökonsekvenserna först göras.

Plaster i havet

Många miljöproblem är gränsöverskridande, däribland spridningen av skräp i haven. Plast i haven är ett mycket stort problem och EU är en lämplig nivå att agera mot problemet. Sverige bör verka inom EU för att förhindra spridning av skräp i haven. Plast skadar havets djur och skräpar ned stränderna. Det mesta av det plastskräp som flyter iland i Sverige kommer från andra länder. I närliggande länder finns deponier som är undermåligt inhägnade, vilket medför att bl.a. plastskräp blåser ut i havet vid storm. Plastföremål kan också röra sig över hela jordklotet. Arbetet med att sanera plaster behöver intensifieras.

Spökgarn

Många fiskar dör genom att de fastnar i nät som inte längre används, så kallade spökgarn. Kristdemokraterna föreslår att en satsning genomförs på att samla in dessa spökgarn. Detta arbete kan bli en extra inkomst för yrkesfiskare. Detta bör finansieras inom anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljön.

Återvinning av avfall och förpackningar

Kristdemokraterna vill inte slå sönder den fungerande avfallsinsamling som kommunerna sköter. Däremot vill vi inte att det ska råda monopol när det gäller källsorterat material. Förutsättningarna är väldigt olika i olika delar av landet. Lagen bör underlätta för kommuner eller andra parter som tar ansvar för att lösa praktiska problem i vardagen. Det är viktigt att källsortering uppmuntras. Genom att företag och producenter ges

större ansvar och möjligheter att hantera avfall kan nya företag och jobb skapas. Konkurrens sänker kostnader. Företag som kan och vill ska kunna ta ansvar för hela eller delar av sitt avfall, även så kallat hushållsavfall. Kommunerna bör ha fortsatt huvudansvar för brännbart avfall från hushållen som inte lämpar sig för återvinning eller återanvändning. Kommuner bör också få ökat inflytande i utformningen av insamlingsystemen för material som lyder under producentansvaret. Kommuner och fastighetsägare som vill ordna insamling av producentansvarsmaterial utöver den garanterade servicenivån ska kunna göra det och få en rimlig ersättning för insamlat material förutsatt att det sker på ett sätt som möjliggör effektiv återvinning.

Regeringen beslutade i juni 2018 om att ändra förordningen (2018:1463) om producentansvar för returpapper, vilket innebär att hushållsnära insamling av tidningspapper ska krävas från och med 2025. Denna förändring har kritiserats hårt och det finns en risk att den svenska pappersåtervinningen slutar att fungera eftersom det blir betydligt billigare att importera papper från utlandet. Det vore olyckligt att slå undan benen för den väl fungerande svenska pappersåtervinningen, med en insamlingsgrad på omkring 90 procent. Kristdemokraterna föreslår därför att förordningsändringen ska upphävas så att nuvarande kostnadseffektiva insamling av tidningspapper ska få fortsätta.

Stoppa mikroplasterna

Mikroplaster är plastpartiklar i det breda storleksspannet 0,001–5 mm. De flesta är inte synliga för blotta ögat. Östersjön tillförs mikroplast exempelvis genom slitage av bildäck, båtfärger, tvätt av syntetiska kläder samt hygienprodukter som tandkräm och smink. Enbart från hygienprodukter spolats det ut runt 40 ton mikroplaster i Östersjön varje år. På vissa ställen i Östersjön finns fler än 100 000 partiklar per kubikmeter vatten. Plast bryts ner mycket långsamt i naturen. Därför ökar successivt halterna av mikroplaster i sjöar och hav. Mikroplaster kan vara ett dödligt hot mot fiskar, som får i sig de små plastpartiklarna. Eftersom de inte bryts ner i djuren, ansamlas mikroplasterna allt högre upp i näringskedjan. En konsekvens är att en del av plasten slutligen hamnar i människornas kroppar.

Från och med den 1 juli 2018 är mikroplaster förbjudna i vissa produkter i Sverige. Det gäller mikroplast med rengörande, skrubbande eller polerande funktion i produkter som sköljs av eller spottas ut. De återfinns i bland annat tandkräm, schampo, balsam och skrubbar. I Sverige finns redan i dag ett nationellt förbud mot mikroplast i kosmetiska produkter som sköljs av eller spottas ut.

EU:s kemikaliemyndighet ECHA har föreslagit ett förbud mot avsiktligt tillsatt mikroplast i kemiska produkter. Detta förbud skulle omfatta bland annat kosmetiska produkter, tvätt- och rengöringsmedel, färger och lacker, medicintekniska produkter samt jordbruks- och trädgårdsprodukter. Kristdemokraterna ställer sig bakom detta förbud mot avsiktligt tillsatta mikroplaster, som har föreslagits av ECHA. Sverige bör stödja ett sådant förbud.

Inför en internationell plastavgift

Plast är ett vanligt material som förekommer i en oräknelig mängd produkter. Plast är billigt att framställa och har flera önskvärda egenskaper som efterfrågas för olika typer av produkter. Många av de produkter som tillverkas av plast är av engångskaraktär eller

används bara under en kortare tid. Därefter slängs plastföremålen i soporna och alltför ofta även på andra platser. Från människornas samhällen sprids plasticskräp vidare ut i naturen. Det har beräknats att fyra femtedelar av allt marint skräp är plast och att 90 procent av denna plast kommer från endast tio floder. Åtta av dessa floder är belägna i Asien och två i Afrika.

Det är angeläget att minska nedskräpningen av plast liksom att undvika att fossil plast bränns med åtföljande CO₂-utsläpp till atmosfären. Huvudstrategin för att hindra dessa fenomen bör vara att öka återvinningen av plast. Ekonomiska incitament är ofta effektiva och skulle troligtvis ha effekt även för att öka återvinningen av plast. Kristdemokraterna föreslår därför att Sverige verkar för införandet av en internationell nyttillverkningsavgift på plast som tillverkas av fossila material. Därigenom skulle plast få ett högre återvinningsvärde.

Vattnets kretslopp

Effektivare reningsverk

Kristdemokraterna vill att avloppsreningsverk ska utrustas med avancerade reningsmetoder som klarar av att reducerar läkemedelsrester och andra föroreningar som reningsverken inte är kapabla att rena med nuvarande processer. Detta kan exempelvis göras genom pilotprojekt runt om i landet. Naturvårdsverket fick i december 2015 i uppdrag att, i nära dialog med Havs- och vattenmyndigheten, Läkemedelsverket och Kemikalieinspektionen, utreda förutsättningarna för användning av avancerad rening i syfte att avskilja läkemedelsrester från avloppsvatten för att skydda vattenmiljön. Uppdraget redovisades i april 2017. Naturvårdsverket konstaterar i rapporten³ att det finns ett behov av att införa avancerad rening av läkemedelsrester i avloppsvatten. Sådan rening skulle även medföra rening av andra oönskade ämnen.

Enligt den grova skattning som Naturvårdsverket gör skulle den extra kostnaden för att reducera läkemedelsrester från avloppsvatten ligga mellan 0,75 och 15 kr/m³, beroende på teknikval och reningsverkets storlek. Kostnaden för dagens rening av avloppsvatten ligger på mellan 2 och 8 kr/m³, beroende på storleken på avloppsreningsverket. Räknat på alla avloppsreningsverk i Sverige skulle totalkostnaden för den nya tekniken uppgå till mellan 1,5 och 10 miljarder kronor per år, vilket motsvarar 200 till 1 300 kronor per person och år och innebär en ökning av VA-kostnaden på mellan 10 och 50 procent. Generellt är reduktionen i de föreslagna kompletterande teknikerna runt 90 procent för de undersökta ämnena.

Låt viten tillfalla kommunen

Det förekommer att kommuner inte prioriterar att inspektera avlopp för att kontrollera att de uppfyller kraven. Följden blir onödigt läckage av orenat vatten ut i vattendrag och marker, med negativa miljöeffekter som följd. Det behövs incitament för kommunerna att genomföra regelbundna kontroller av enskilda avlopp. Vi föreslår därför att i de fall brott mot miljöbalken upptäcks i samband med en kontroll av ett enskilt avlopp ska det

³ Rapport 6766, 2017.

vite som åläggs fastighetsägaren tillfalla den aktuella kommunen. I dag tillfaller det staten, medan det är kommunerna som har kontrollansvar.

Organiseringen av enskilda och allmänna avlopp

Reglerna kring vattentjänster skapar i nuläget olika typer av problem runt om i landet. Utredningen om hållbara vattentjänster avlämnade i maj 2018 ett betänkande (SOU 2018:34) som innehåller flera intressanta förslag.

Skydd mot tvångsinlösen av godkända avlopp

Den enskilde behöver försäkras om att inte drabbas av ytterligare kostnader om han/hon på eget initiativ installerar ett godkänt avlopp. Därför behöver den enskilde ha en garanti mot att stå för kostnader om kommunen i ett senare skede bestämmer sig för att dra ut kommunalt VA till huset. Den som har ett enskilt avlopp som uppfyller gällande miljö- och hälsokrav ska i normalfallet inte påtvingas ett kommunalt avlopp. Om detta ändå sker, bör den ersättning som den enskilde får för att lösa in sitt enskilda avlopp beräknas utifrån en avskrivningstid på 20 år, i stället för som i dag på 10 år.

Kristdemokraterna anser att en enskild som redan har ett fungerande avlopp inte ska behöva betala anslutningsavgift till kommunen förrän avloppet verkligen har kopplats upp mot nätet. Detta skulle skapa större trygghet hos den enskilde. Om man senare vill ansluta sig borde anslutningsavgiften justeras med KPI-utvecklingen. Kommunerna borde också bli bättre på att informera fastighetsägarna om att de har rätt att dela upp betalningen på en tioårsperiod.

Kommunen ska inte tvingas att ta över VA-ansvaret

Motsvarande behöver också gälla omvänt, dvs. att kommuner inte ska vara tvingade att ta över ansvaret för VA i samlad bebyggelse. I dag kan en enskild kräva att kommunalt VA dras ut om huset ligger inom samlad bebyggelse. Kristdemokraterna anser att en gemensamhetsanläggning som kommunen har godkänt ska kunna åläggas av kommunen att fortsätta att drivas i enskild regi.

Samverkan mellan fastighetsägarna som alternativ på landsbygden

Den nuvarande lagstiftningen säger att vatten och avlopp alltid är ett kommunalt ansvar vid bebyggelse i större sammanhang. I mindre kommuner med snabb tillväxt blir kostnaden för kommunens investeringar i VA mycket hög om lagen ska följas. Kostnaden för att dra ut kommunalt VA blir ofta betydligt högre än om fastighetsägarna själva ordnade godkända lösningar. Kommunen ska finansiera utbyggnaden och ökade driftskostnader genom VA-taxan, som därigenom riskerar att bli orimligt hög. Detta leder till att kommunen ogärna planlägger ny samlad bebyggelse utanför befintligt VA-nät, vilket hämmar tillkomsten av mindre byar.

Kristdemokraterna välkomnar utredningen *Vägar till hållbara vattentjänster* (SOU 2018:34), som försöker komma till rätta med de problem som föreligger. Vi hoppas att lagförslag utifrån utredningens betänkande kan innebära en större flexibilitet i lagstiftningen, vilket minskar kostnaden för både kommuner och enskilda fastighetsägare samtidigt som det förenklar byggnation på landsbygden.

Miljökraven på enskilda avlopp

Hantering av avloppsvatten från små avloppsanordningar regleras i dag via miljöbalken, som är väldigt generell och reglerar ”verksamheter”, till vilka enskilda avlopp från hushåll räknas. Miljöbalken är teknikneutral och anger inte hur verksamhetsutövaren (avloppsägaren) ska uppnå lagens krav. I förordningen om miljöfarlig verksamhet anges att det är förbjudet att i ett vattenområde släppa ut avloppsvatten från en vattentoalett eller tätbebyggelse, om avloppsvattnet inte har genomgått längre gående rening än slamavskiljning. Förbudet gäller dock inte om det är uppenbart att ett sådant utsläpp kan göras utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön. Kommunerna får meddela föreskrifter om avloppsanordningar. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) tar fram vägledning till kommunerna i deras tillsynsarbete. I HaV:s allmänna råd från 2016 betonas anläggningens funktion. I praktiken blir det dock ofta en bedömningsfråga från inspektörens sida att avgöra om en anläggning är godkänd. Här fungerar det väldigt olika i olika kommuner. En möjlighet att öka likvärdigheten i myndighetsutövningen skulle kunna vara ett förfarande med typgodkännande för olika reningsanläggningar utifrån de olika skyddsnivåerna (normal och hög).

Omvänd bevisbörda för att underkänna enskilda avlopp

I dag är det verksamhetsutövaren som är skyldig att visa att miljöskyddskraven uppfylls. Det vore rimligt om det när det gäller ett enskilt privat hushåll är det offentliga som har bevisbördan för att hushållet orsakar en negativ miljöpåverkan, exempelvis genom utsläpp av fosfor. I det dagliga livet tänker sig nog inte medborgaren att den privata bostaden utgör en ”verksamhet”. Kristdemokraterna anser därför att det ska införas ett skaderekvisit i VA- och miljölagstiftningen, vilket innebär att kommuner och statliga myndigheter måste kunna påvisa att det sker en otillåten miljöpåverkan innan man kräver att den enskilda fastighetsägaren ska genomföra en dyr investering.

Reglera enskilda avlopp genom förordning

Dyra krav ställs i dag på enskilda avloppsägare trots att det finns betydligt mer kostnadseffektiva åtgärder som kan göras. Men det är för staten ”gratis” att höja kraven på enskilda eftersom dessa får stå för kostnaden själva. För att nå miljömålen vore det billigare om skattebetalarna – i stad och på landet – gemensamt finansierade kostnadseffektiva åtgärder som exempelvis strukturkalkning av åkermark. Uppgradering av enskilda avlopp kostar 10–25 000 kr per kg minskat fosforutsläpp. På många håll där kommunerna med stöd av HaV kräver att nya avloppsanläggningar installeras är det tveksamt om det överhuvudtaget blir någon miljönytta eftersom fosfor stannar i marken innan den når vattendrag (s.k. retention). Kostnadseffektiviteten för åtgärder i kommunala avloppsreningsverk ligger kring 2 000 kr per kg fosfor. Stor kostnadseffektivitet finns för investeringar som förebygger s.k. bräddningar, vilket innebär att reningsverket släpper förbi vatten utan att rena det.

Att investera i nya avlopp kostar cirka 200 000 kronor för den enskilde. För Sverige som helhet styr reglerna om enskilda avlopp investeringar på tiotals miljarder kronor. Det är därför demokratiskt rimligt att dessa regler blir föremål för politisk prövning utifrån olika mål. I dag handlar det om enskilda kommunala tjänstemän som gör tolkningar av en allmänt hållen lag samt föreskrifter och allmänna råd på myndighetsnivå.

Fastighetsägare med begränsad ekonomi

Många ej godkända enskilda avlopp ägs av äldre personer eller andra med små ekonomiska resurser. Investeringen för att installera ett godkänt avlopp kan vara orimligt betungande eller omöjlig att genomföra för dessa fastighetsägare. Vi föreslår därför att statliga lånegarantier till dessa fastighetsägare ska subventioneras. Det är den enskildes avgift för lånegarantin som ska kunna sättas ned.

Kvalitetskrav på enskilda avlopp

Det har visat sig att många nyinstallerade enskilda avlopp inte håller vad som har utlovats. Därför bör en funktionskontroll genomföras efter 12–24 månader för att säkerställa att reningsgraden är tillfredsställande.

Reformerat strandskydd

Det måste bli avsevärt enklare att bygga bostäder i strandnära lägen i de glest befolkade delarna av landet. Regelverket måste reformeras i grunden. Dagens regelverk, även med hänsyn tagen till delegationens arbete och översynen, vilar på principen ”allt som inte uttryckligen är tillåtet är förbjudet”. För glest befolkade områden bör i stället bebyggelse vara tillåten, förutom i områden som genom beslut pekas ut som skyddsvärda.

Där strandskyddsregler tillämpas bör strandskyddet i allmänhet sträcka sig 50 meter från stranden, snarare än de 300 meter som gäller i dag, om det inte finns särskilda skäl att ha en längre gräns. Därmed skulle även byggande i storstadsområden underlättas i jämförelse med dagsläget, samtidigt som möjligheten finns kvar att ha ett mer långtgående skydd där så behövs.

För rättssäkerhetens skull är det viktigt att berörda markägare ska föreläggas att yttra sig innan ett beslut om utökat strandskydd tas. Ändå fattar länsstyrelserna i dag generella beslut där markägare endast får veta vad som pågår genom en kungörelse i tidningen. Detta omöjliggör en rättvis intresseavvägning. För att strandskyddet ska uppfattas som legitimt krävs respekt för allemansrätten och att markägarna får en verklig möjlighet att yttra sig.

I mars 2017 gav regeringen slutligen i uppdrag till Naturvårdsverket att se över reglerna för byggande i strandnära lägen. Naturvårdsverket redovisade sitt uppdrag i augusti 2017. Förslaget⁴ innebär att LIS-områden inte längre nödvändigtvis behöver ha ”en begränsad omfattning”, restriktionerna för LIS-reglerna inte kan tillämpas ändras från tätorter till ”större tätorter”, samt ökad flexibilitet när det gäller vad som räknas som ett särskilt skäl för att inom ett LIS-område ge dispens från strandskyddsreglerna. Kristdemokraterna anser att dessa förslag innebär ett steg i rätt riktning.

Emellertid är de förändringar som Naturvårdsverket föreslår inte tillräckliga. Vad gäller prövning av dispens för att uppföra enstaka en- eller tvåbostadshus föreslår Naturvårdsverket att sådana ska uppföras ”med närhet till” ett befintligt bostadshus. Detta är visserligen en viss liberalisering men den räcker inte ända fram. Kristdemokraterna önskar underlätta tillkomst av ny bebyggelse även där tidigare bebyggelse saknas. Därmed skulle de glesare bebyggda delarna av vårt land kunna dra nytta av sina många sjöar och vattendrag.

⁴ Naturvårdsverkets skrivelse ärendenr NV-02386-17.

Kristdemokraterna eftersträvar en balans mellan miljö, friluftsliv, byggande och utveckling i alla delar av Sverige. Strandskyddsreglerna behöver därför utformas med både storstadsområdenas och glesbygdens behov i åtanke. I dag hindras glesbygdskommuner på ett orimligt sätt i sina strävanden att utnyttja sin främsta resurs för att skapa bättre livsvillkor för sina invånare. Även i storstadsområdena skapar nuvarande strandskyddsregler problem genom att en alltför stor del av den byggbara marken spärras från utbyggnad, vilket avsevärt försvårar möjligheterna att lösa de utmaningar som finns vad gäller att skapa bostäder för den folkökning som sker i dessa områden. Därmed hindras tillväxten och i förlängningen välfärden.

Ett problem, som bland annat lantbrukare har drabbats av, är att de har anlagt en våtmark på sin mark och därigenom skapat ett strandskydd som hindrar byggande i närheten av våtmarken. Detta framstår naturligtvis som orättvist och motverkar den ur miljösynpunkt önskade tillkomsten av våtmarker. Kristdemokraterna föreslår därför att det ska införas en specifik bestämmelse i strandskyddsreglerna som innebär att nyanlagd våtmark inte ska kunna skapa ett strandskydd under den närmaste 30-årsperioden.

Hårdare tag mot miljöbrott

I många avseenden har den svenska miljölagstiftningen en hög ambitionsnivå, men efterlevnaden fallerar på flera områden. För Kristdemokraterna har värnandet av vår gemensamma livsmiljö alltid varit högt prioriterat. Avsiktlig miljöförstöring och brott mot miljölagarna är allvarliga förseelser som tyvärr fortsätter, bland annat på grund av ett alltför lågt straffvärde. För de allra flesta miljöbrott som lagförs blir påföljden i dag dagsböter. Trots att fängelse finns i straffskalan är det ytterst sällan som någon döms till ett sådant straff. Detta är inte tillräckligt avskräckande. För att förebygga överträdelser av miljölagarna behövs därför mer långtgående påföljder. Med tanke på de mycket långtgående konsekvenser som till exempel olagliga utsläpp av miljögifter kan ge, vore det rimligt med en allvarligare påföljd. Kristdemokraterna föreslår därför skärpta straff för grövre miljöbrott så att även fängelsestraff döms ut i praktiken. Genom ett höjt straffvärde kommer miljöbrott också att prioriteras högre av åklagare.

Miljöbrott har likheter med ekonomisk brottslighet. De direkta skadeverkningarna av ett brott är oftast diffusa men kan innebära långsiktiga och omfattande miljöskador och därmed även orsaka stora samhällskostnader. En lagföring är därför mycket viktig. Utredningarna är ofta komplicerade och kräver särskild yrkeskunskap och spetskompetens hos polis och åklagare. En särskild åklagarkammare (REMA) hanterar miljöbrotten och denna har till största delen tillräcklig kapacitet och organisation. Däremot behöver polisens utredningsresurser förstärkas. Det är därför angeläget att tillse att polisen har resurser för att kunna prioritera arbetet med miljöbrottslighet. Med den höjning av Polismyndighetens anslag som både regeringen och Kristdemokraterna föreslår stärks dessa möjligheter.

Inkludera cigarettfimpar i skräpboten

Uppskattningsvis slängs det cirka en miljard cigarettfimpar per år i Sverige. Fimparna bryts ner mycket långsamt i naturen. Förutom själva filtret innehåller cigarettfimpar flera farliga kemikalier och plastpartiklar som skadar miljön. Sedan 2011 har polisen

rätt att bötfälla personer som skräpar ner utomhus eller på allmän plats. Detta framgår av 29 kap. 7 § miljöbalken. Av den proposition som föregick tillkomsten av denna paragraf framgår att det inte ska vara straffbart att slänga enstaka fimpar eller godispapper. Däremot kan flera fimpar som slängs på samma ställe vara nedskräpning.

Cigarettfimpar fortsätter att utgöra en stor del av nedskräpningen utomhus. Förutom det estetiskt beklämmande med fimpar som skräpar tillkommer risker för små barn och för djur som riskerar att äta fimparna. En sjaskig utomhusmiljö bidrar till en ökad upplevelse av otrygghet. Det finns alltså ett behov av ytterligare åtgärder för att minska nedskräpningen av fimpar utomhus.

Från och med den 1 juli 2019 gäller rökförbud på en rad allmänna platser utomhus, däribland busshållplatser, perronger, lekplatser och uteserveringar. Det finns en uppenbar risk att förbudet kommer att leda till ökad nedskräpning av cigarettfimpar om inte andra motåtgärder samtidigt vidtas. En kriminalisering av att slänga även enstaka fimpar skulle kunna vara en sådan motåtgärd. Kristdemokraterna föreslår därför att lagen ändras så att det blir straffbart att slänga enstaka cigarettfimpar. Det är dock viktigt att en kriminalisering inte blir ännu ett slag i luften. Vilka straffnivåer som är aktuella, hur lagstiftningen implementeras och på vilket sätt kriminaliseringen ska följas upp bör därför utredas och klarläggas före eller i samband med en lagändring.

Anslagsförändringar

Kristdemokraterna föreslår att förvaltningsanslaget för Naturvårdsverket minskas med 10 miljoner kronor till följd av att verksamhetens omfattning bedöms minska med Kristdemokraternas budgetförslag. Kristdemokraterna avvisar regeringens förslag om digitaliserad miljöinformation och minskar därmed anslaget med 8 miljoner årligen. För år 2020 föreslås att insatser för hållbara textilier avbryts, vilket innebär en besparing på 7 miljoner kronor. Totalt minskas anslaget *1:1 Naturvårdsverket* med 25 miljoner kronor 2020 och 18 miljoner 2021–2022. Kristdemokraterna säger nej till regeringens förslag om utökad miljöövervakning och minskar därför anslaget *1:2 Miljöövervakning* med 80 miljoner kronor. Kristdemokraterna tillbakavisar också den utökning av åtgärderna för biologisk mångfald som regeringen föreslår och minskar därför anslaget *1:3 Åtgärder för värdefull natur* med 400 miljoner årligen. Havsmiljön är ett högt prioriterat område för Kristdemokraterna. Tillsammans med Moderaterna utformade Kristdemokraterna ett budgetförslag för 2019 som innebar att ytterligare 200 miljoner kronor tillfördes arbetet för en förbättrad havsmiljö. Förutom de åtgärder som beskrivs ovan i denna motion finns det därför inte ytterligare behov av att utöka anslaget för åtgärder för havs- och vattenmiljön. Kristdemokraterna tillbakavisar därför den satsning på åtgärder för havsmiljön som regeringen föreslår och minskar anslaget *1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö* med 240 miljoner årligen. Vidare föreslås att anslaget *1:15 Havs- och vattenmyndigheten* minskas med 12 miljoner årligen; besparingen avser myndighetens förvaltningsanslag. Kristdemokraterna tillbakavisar regeringens satsning på Klimatklivet och minskar därför anslaget *1:16 Klimatinvesteringar* med 1 155 miljoner årligen. Kristdemokraterna säger nej till regeringens förslag att förlänga eco-bonus med 50 miljoner årligen samt nej till införande av bonus för ellastbilar och elarbetsmaskiner på 20 miljoner. Därmed minskas anslaget *1:17 Klimatpremier* med 70 miljoner årligen. Ansvar för att olika städer och samhällen ställs om till långsiktig

hållbarhet både ekologiskt och socialt vilar i första hand på kommunerna. Kristdemokraterna ser därför ingen anledning till att stödja den föreslagna statliga satsningen på gröna samhällen. Därigenom minskas anslaget *1:18 Stöd för gröna och trygga samhällen*. Anslaget *1:19 Industriklivet* minskas, som ovan beskrivits, med 50 miljoner 2020, 100 miljoner 2021 och 200 miljoner 2022. Ett nytt anslag, *Stöd till biojetproduktion*, inrättas och tilldelas 50 miljoner 2020 och 100 miljoner årligen 2021–2022. Ett nytt anslag, *Produktion av vätgas*, inrättas och tilldelas 25 miljoner 2020 och 50 miljoner årligen 2021–2022. Ett nytt anslag, *Infångning och lagring av koldioxid*, inrättas och tilldelas 50 miljoner 2020, 100 miljoner 2021 och 200 miljoner 2022. Ett nytt anslag, *Snabbprövning av klimatprojekt*, inrättas och tilldelas 20 miljoner kronor årligen.

Kjell-Arne Ottosson (KD)

Camilla Brodin (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Magnus Jacobsson (KD)

Désirée Pethrus (KD)

Sofia Damm (KD)

Hampus Hagman (KD)

Magnus Oscarsson (KD)

Larry Söder (KD)